

Staatsrechtelijke onwetendheid

Men hoeft geen specialist, zwartkijker of lettervretter te zijn om waar te nemen dat de laatste jaren met hoofdspelregels van ons staatkundig bestel lichtig wordt omgegaan. Er niet van uitgaande dat boze wil, zelfs niet hervormingsaanzetten aan de orde zijn, lijkt mij daarvoor geen andere verklaring te zijn dan onwetendheid van spelers.

De hoofdspelregels van de manier waarop het land geregeerd wordt liggen vast in het staatsrecht. Geschreven staatsrecht kan worden gewijzigd door grondwetswijzigingen en door wijziging in organieke of andere wetten. Ongeschreven staatsrecht is ook aan verandering onderhevig, maar langzaam en veelal nadat een aantal casussen in eenzelfde richting gaat wijzen. Juist met staatsrecht moet extra zorgvuldig worden omgegaan. Immers, wanneer aan de grondslagen van een rechtsgemeenschap wordt getornd, kan dit ernstige gevolgen hebben.

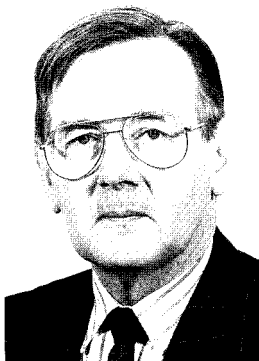
Hoge colleges van staat hoofdrolspelers

De eerbiediging van dit rechtssysteem veronderstelt dat hoofdrolspelers de betreffende regels kennen. Daar zijn

boeken en artikelen voor, adviseurs, collega's enzovoort, maar niet zelden volstaat het gezond verstand. Wetenschap en publiciteit omringen dit kostbare erfgoed.

Het zijn vooral de hoge colleges van staat die de spelregels te bewaken hebben. Onze grondwet noemt deze hoge colleges van staat met name en regelt hun posities. In de volgorde waarin de grondwet deze behandelt, zijn dat: de regering, de Staten-Generaal, de Raad van State, de Algemene Rekenkamer en de Hoge Raad der Nederlanden.

Van leden van de genoemde instellingen moet worden verwacht dat juist zij de hoofdspelregels in acht nemen.

Dr. H.C.R.M. Notenboom

Taak Rekenkamer

De stampij die de minister van Economische Zaken maakte toen de Algemene Rekenkamer afkeurende opmerkingen maakte over het gevoerde beleid met betrekking tot de technolease (Fokker en Philips) deed mij vreemd aan. Overduidelijk werd de vraag het land in geworpen: Wat denkt die Rekenkamer wel? Dat die Rekenkamer toevallig door de grondwet is aangewezen om als onafhankelijk controle-orgaan op de ontvangsten en uitgaven van het Rijk te fungeren werd over het hoofd gezien. Erger nog: het was niet bekend. Uiteindelijk speelt de Staten-Generaal,

vooral de Tweede Kamer een rol bij de beslissing wat met een Rekenkamer-oordeel wordt gedaan.

Naar aanleiding van de gebleken onwetendheid van de minister vond een gesprek plaats tussen een delegatie van het kabinet onder leiding van de minister-president en de president van de Algemene Rekenkamer. Uit persberichten valt op te maken dat het nodig blijkt om de constitutionele verhouding tussen Regering en Algemene Rekenkamer nog eens goed door te nemen. Naar mij ter ore kwam komen alle ministers voor zulk een "informatief gesprek" aan de beurt.

Uitvoering Kamermotie

Eveneens be kroop mij een vreemd gevoel toen ik op de beeldbuis zag hoe in de Tweede Kamer een gierend-lachende minister van Financiën brulde: "Wij voeren hem niet uit." Het bleek te gaan om een door de Kamer aangenomen motie over studiefinanciering. Nu schrijft het staatsrecht op zichzelf niet voor dat alle kamermoties moeten worden uitgevoerd. Het niet-uitvoeren kan, maar als uitzondering en het vereist goede overweging en toelichting. Zo'n daad in een sfeer van hilariteit te presenteren getuigt niet van een serieus omgaan met stellingnames van de Tweede Kamer.

Ernstige inbreuk

Helemaal niet meer te verstaan was de aansporing van de minister van Volksgezondheid, Welzijn en Sport jegens de bevriende Kamerfractie om vol te houden in haar verzet tegen een regeringsvoorstel tot reductie van de varkensstapel. De veelbeschreven en vanzelfsprekende regel "hoe dichterbij de kroon, hoe minder partijpersoon" leefde kennelijk niet bij deze minister.

De nieuwe combinatie van het ministerschap met het kandidaat-lijsttrekkerschap voor de komende verkiezingen, alsmede de aangeboden excuses, nemen de vraag niet weg hoe het mogelijk is dat ministers zulke ernstige inbreuken maken op de staatsrechtelijke positie van hun hoge ambt.

Voortdurende parlementaire controle noodzakelijk

Is er voldoende kennis aanwezig bij ministers en bij hun adviseurs over de kern van ons staatsrecht?

Een quiz is niet het middel om hierover opheldering te verschaffen. Voortdurende parlementaire controle, ook door regeringspartijen, maar zeker door de oppositie, is broodnodig om ons staatsrecht hanteerbaar te houden. Juist als men in het vaan heeft staan een aantal regels te veranderen, mag worden verondersteld dat men in elk geval de bestaande regels kent. Tenminste een aantal ministers heeft blijk gegeven dat dit niet het geval is.

Dr. H.C.R.M. Notenboom

In de column geven de leden van de redactie hun persoonlijke opvattingen weer. Zij hopen daarmee een aanzet te geven voor reflectie of debat.